

Nr 142.

Ankom till riksdagens kansli den 19 maj 1944 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser om ersättning för flyttningskostnad åt befattningshavare i statens tjänst, jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 85 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 28 januari 1944, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna vid propositionen fogade förslag till kungörelser om ändrad lydelse av 24 § civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8), 31 § militära avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 275) samt 26 § 4 mom. manskapsavlöningsreglementet den 21 juni 1940 (nr 652), *dels* ock bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande departementschefen i sagda protokoll förordat, meddela bestämmelser om rätt till flyttningsersättning för befattningshavare i statens tjänst.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehåft

dels en inom andra kammaren av herr *K. E. Senander* väckt motion (II: 443), vari hemställts om uttalande från riksdagens sida, att generell rätt till flyttningsersättning enligt samma grunder, som gälla för ordinarie befattningshavare, även framdeles bör tillkomma extra och tillfälliga befattningshavare, arvodestjänstemän och arbetarpersonal i statens tjänst vid övergång till extra ordinarie eller ordinarie befattning, samt att bestämmelser böra utfärdas om beredande av ersättning åt pensionerade befattningshavare vid flyttning från stationeringsort, där de efter avskedstagandet ej kunna bo kvar,

dels ock två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *L. V. Lindén* och *R. Wagnsson* (I: 274) och den andra inom andra kammaren av herr *F. Kyling m. fl.* (II: 449), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ersättning för flyttningskostnader skall tillkomma kommunalt anställda lärare i samma utsträckning och efter samma grunder, som dylik ersättning jämlikt förslag i propositionen nr 85 skall ifrågakomma åt statliga befattningshavare.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för nämnda förslag, får utskottet hänvisa till motionerna II: 443 och I: 274.

Genom beslut den 20 mars 1942 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för finansdepartementet att tillkalla sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning angående statstjänstemännens rätt till ersättning för flyttningskostnad och grunderna för beräkning av sådan ersättning.

Genom beslut den 11 september 1942 förklarade Kungl. Maj:t, att utredningsuppdraget skulle omfatta jämväl kommunalt anställda lärares rätt till ersättning för flyttningskostnad och grunderna för beräkning av sådan ersättning.

De sakkunniga ha den 28 januari 1943 avgivit betänkande med förslag till författningar angående ersättning för flyttningskostnad (SOU 1943: 2). Vid betänkandet äro fogade särskilda yttranden av personalrepresentanter, med vilka de sakkunniga jämlikt direktiven haft överläggningar.

Över betänkandet ha infortrade utlåtanden avgivits av fångvårdsstyrelsen, arméförvaltningen, marinförvaltningen, chefen för armén och chefen för marinen, av chefen för flygvapnet och flygförvaltningen gemensamt samt av medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Gotlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Norrbottens län, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, statskontoret, kammarrätten, riksräkenskapsverket, allmänna lönenämnden, försvarsväsendets lönenämnd, generaltullstyrelsen, skolöverstyrelsen, domänstyrelsen och lotsstyrelsen. Vidare ha yttranden över betänkandet inkommit från ett antal personalorganisationer.

Statens befattningshavare.

Gällande avlöningsreglementen för den nyreglerade statsförvaltningen innehålla bestämmelser om förutsättningarna för rätt till flyttningsersättning. I reglementena angivas dels de anställningsformer, dels de flyttningsfall, för vilka dylik rätt är medgiven. De i civila och militära avlöningsreglementena samt manskapsavlöningsreglementet meddelade bestämmelserna ha underställts riksdagen, vilket icke är fallet med civila och militära icke-ordinarie-reglementenas bestämmelser i denna del. Ifrågavarande bestämmelser om rätt till flyttningsersättning innebära i huvudsak, att rätt till flyttningsersättning föreligger för ordinarie och extra ordinarie befattningshavare som vid befordran eller förordnande att uppehålla annan tjänst nödgats flytta till annan ort. Härmed jämställes övergång från icke-ordinarie till ordinarie tjänst och från annan anställning i statens tjänst till extra ordinarie befattning. Vid omplacering utan samband med befordran åtnjutes flyttningsersättning allenast om ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman förflyttats utan egen ansökan eller därom uttryckt önskan.

Grunderna för beräkning av ersättning för flyttningskostnad ha fastställts av Kungl. Maj:t i kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 429) angående ersättning för flyttningskostnad enligt civila och militära avlöningsreglementena. Denna har även tillämpning för icke-ordinarie personal och för fast anställt manskap vid försvarsväsendet.

Enligt sakkunnigförslaget skola förutsättningarna för erhållande av flyttningersättning regleras i en gemensam författning och bestämmelserna där- om alltså utbrytas ur avlöningsreglementena. Härigenom ha de sakkunniga velat åvägbringa dels ökade möjligheter att ge bestämmelserna ett enhetligt innehåll och en överskådlig form, dels en förenkling i regleringen av spörsmål sammanhängande med flyttning mellan tjänster under skilda avlöningsreglementen. I avlöningsreglementena skola enligt förslaget endast finnas hänvisningar till de gemensamma bestämmelserna.

De sakkunnigas förslag till gemensam riksdagsförfattning, benämnd *förordning angående ersättning för flyttningskostnad åt vissa statens befattningshavare*, har såsom *bilaga* fogats vid statsrådsprotokollet.

De sakkunniga ha jämväl avgivit förslag till kungörelse med tilläggsbestämmelser till förordningen. Kungörelseförslaget innehåller bestämmelser om flyttningersättningens beräkning.

De sakkunniga ha bland annat uttalat sig mot att befattningshavare, som förut icke alls eller endast en kortare tid innehaft statsanställning, berättigas till flyttningersättning. Enligt vad de sakkunniga uttala ligger det emellertid närmast till hands, att rätt till ersättning tillerkännes allenast dem, som erhållit en mera fast anställning, nämligen de extra ordinarie och de ordinarie tjänstemännen, och de sakkunniga ha även stannat för denna lösning av problemet. Därvid har tillika angivits som en särskild förutsättning, att befattningshavaren även efter den ändring av tjänsteförhållandena, som föranlett flyttningen, innehar ordinarie eller extra ordinarie befattning. Med dylik befattning jämställa de sakkunniga beställning, varå manskapsavlöningsreglementet är tillämpligt.

Emellertid ha de sakkunniga utgått ifrån att beträffande vissa förvaltningsområden ävensom då det gäller att för statstjänst förvärva särskilt värdefull arbetskraft, skäl kunna tala för att ersättning beredes även andra än nyss angivna personalkategorier. De sakkunniga ha förutsatt, att närmare bestämmelser härom skola meddelas av Kungl. Maj:t med stöd av särskilt bemyndigande att medgiva utsträckning av rätten till flyttningersättning.

I fråga om flyttningersättning vid bostadsbyte ha de sakkunniga framhållit att ett fall, då flyttning presumeras ske uteslutande i statsnyttans intresse, i vart och ett av de fem avlöningsreglementena angåves med beteckningen, att befattningshavaren »eljest fått sig ålagt att byta bostad». Därmed avsåges allenast flyttning å en och samma ort och, på sätt av förarbetena framginge, allenast flyttning till eller från tjänstebostad. De sakkunniga ha funnit lämpligt att den nuvarande beteckningen i tydlighetens intresse ersättes med uttrycket »tillträde eller frånträde av tjänstebostad».

De sakkunniga ha vidare anfört, att frågan när befordran skall anses föreligga i praktiken vållat svårigheter samt att, utan några fasta riktlinjer i ämnet, övervägande betydelse ibland tillmätts tjänsteställning, ibland löneförmåner och ibland hävdvunnen befordringsgång. I anledning härav föreslås införande av närmare bestämmelser om vad som vid tillämpningen av reglerna om flyttningersättning skall anses som befordran.

I sitt förslag till författning i ämnet ha de sakkunniga upptagit en ny bestämmelse om rätt för befattningshavare att, där flyttningsbeslut förfaller, utan att detta beror på omständigheter, varöver han kunnat råda, erhålla ersättning för skäliga utlägg, som verkställts i anledning av tilltänkt flyttning. Bestämmelsen är avsedd att kunna tillämpas även i fall då flyttning inställts på grund av befattningshavarens frånfälle.

Vidare ha upptagits likaledes nya bestämmelser om preskription, innebärande bland annat att rätten till ersättning förfaller, därest yrkande om dess utbekommande icke framställts inom tre år efter det flyttningsbeslut meddelats.

Förslaget upptager även en bestämmelse om rätt för Kungl. Maj:t att medgiva utsträckning av rätten till flyttningsersättning.

Av de över de sakkunnigas förslag avgivna yttrandena må följande anföras.

Åtskilliga myndigheter ha, utan att framställa direkt erinran mot förslaget rörande de befattningshavargrupper, som böra vara berättigade till flyttningsersättning, understrukt behovet av sådana av Kungl. Maj:t meddelade specialbestämmelser om utsträckt rätt till flyttningsersättning inom särskilda förvaltningsgrenar som de sakkunniga förutsatt. I denna riktning ha bland andra *telegrafstyrelsen*, *järnvägsstyrelsen*, *vattenfallsstyrelsen*, *riksräkenskapsverket*, *allmänna lönenämnden* och *generaltullstyrelsen* uttalat sig. Särskilt har därvid betonats behovet av att under vissa omständigheter kunna tillförsäkra extra personal eller arbetarpersonal inom respektive förvaltningsområden flyttningsersättning vid övergång till extra ordinarie anställning.

I anledning av de sakkunnigas förslag om flyttningsersättning vid till- eller frånträde av tjänstebostad har *chefen för flygvapnet och flygförvaltningen* anført följande.

Genom egnahemsstyrelsens försorg komma i omedelbar anslutning till flottiljernas etablissemang att uppföras vissa hyresbostäder för befattningshavare, såsom divisionschefer, kasernofficerare, stabsunderofficerare och flygsäkerhetspersonal m. fl., vilka av tjänsteskal måste bo i omedelbar närhet av vederbörande etablissemang. Vid ombyte av här avsedda befattningshavare bör bostadsbyte kunna anbefallas och flyttningsersättning utgå, ehuru bostäderna icke hava karaktären av tjänstebostäder. I anledning härav bör uttrycket »tjänstebostad» utbytas mot »bostad».

I samma riktning har *telegrafstyrelsen* uttalat sig. Styrelsen har därvid framhållit att de nu gällande reglerna icke ansetts lägga hinder i vägen för att flyttningsersättning, där så prövades skäligt, tillerkändes tjänsteman jämväl då flyttning ägde rum inom större kommun, exempelvis Stockholms kommun, och utan att samtidigt fråga vore om åläggande att tillträda eller frånträda tjänstebostad. Dyliga flyttningar kunde exempelvis förekomma inom Stockholms stad mellan olika församhållen, där det för telegrafverket ansetts nödvändigt att hava personal placerad. Formuleringen av nu ifrågasvarande stadgande borde otvetydigt ge vid handen, att flyttningsersättning fortfarande skall utgå i dyliga fall.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Ändamålet med sakkunnigutredningen har, vad angår statliga befattningshavare, varit dels en omprövning i besparingssyfte av grunderna för flyttningersättning, dels en översyn i övrigt av bestämmelserna i ämnet. De sakkunniga ha i enlighet med sitt uppdrag anvisat olika möjligheter till besparingar i ersättningskostnaderna men samtidigt framhållit, att man icke kan komma långt i besparingsväg genom inskränkning av personalens nuvarande förmåner utan att eftersätta vissa grundsatser, som böra vara vägledande. Främst åsyfta de sakkunniga härvid dels principen, att vid flyttning enbart i statsnyttans intresse, såsom tvångsflyttning, ofrånkomliga kostnader böra ersättas av statsverket, dels principen, att urvalsmöjligheterna i befördringsärenden icke få bliva beroende av personalens vilja och förmåga att bära flyttningkostnaderna. Som ett väsentligt led i utredningen har emellertid vidare ingått en teknisk översyn av ersättningsbestämmelserna, företagen med ledning av erfarenheterna från de nuvarande bestämmelsernas tillämpning.

De med riksdagens medverkan tillkomna bestämmelserna om flyttningersättning i civila och militära avlöningsreglementena gälla förutsättningarna för att rätt till dylik ersättning skall föreligga, d. v. s. dels de befattningshavargrupper som i förekommande fall äro berättigade till ersättning, dels de flyttningsfall då den må åtnjutas. Liksom de sakkunniga utgår jag ifrån att riksdagens medverkan i fortsättningen skall påkallas i huvudsakligen hit-tillsvarande omfattning, bortsett från den jämkning, som föranledes av att rätten till flyttningersättning synes böra regleras för ordinarie och icke-ordinarie personal gemensamt. Beträffande frågorna om förutsättningarna för rätt till flyttningersättning — vilka frågor således böra underställas riksdagen — äro remissmyndigheternas erinringar av begränsad räckvidd. För egen del har jag också funnit mig böra tillstyrka, att förslag om reglering av dessa spörsmål i överensstämmelse med huvuddragen i sakkunnigförslaget underställas riksdagen.

Det bör sedermera ankomma på Kungl. Maj:t att reglera grunderna för flyttningersättningens beräkande. Till detta ämne äro såväl de sakkunnigas förslag till besparingsåtgärder som kritiken mot sakkunnigförslaget företrädesvis att hänföra. Jag har i allmänhet icke funnit anledning att här gå närmare in på betänkandets och yttrandenas innehåll i dessa delar. Framhållas må emellertid, att yttrandenas innehåll är ägnat att understryka vad de sakkunniga anfört om svårigheten att åvägabringa effektiva begränsningar i statens kostnader utan att åsidosätta vägende tjänste- och personalintressen. Oavsett hur ersättningsgrunderna regleras, är det, såsom likaledes i ärendet framhållits, angeläget, att myndigheterna vid sina personaldispositioner beakta även den ekonomiska innebörden för statsverket av ifrågakommande omplaceringar och sättet för deras vidtagande.

Frågan om flyttningersättning bör liksom frågan om reseersättning ägna sig för en enhetlig reglering inom de statliga förvaltningsområdena. Det är därför naturligt och, enligt vad de sakkunniga påvisat, även av tekniska skäl lämpligt, att de grundläggande bestämmelserna meddelas för de olika förvaltningsområdena gemensamt. Avlöningsreglementenas nuvarande bestämmelser i ämnet böra därvid ersättas med hänvisningar till de gemensamma bestämmelserna.

Jämte förslag till dylika ändringar i avlöningsreglementena ha de sakkunniga utarbetat förslag till dels en riksdagsförfattning, vars huvudinnehåll gäller förutsättningarna för rätt till flyttningersättning, dels en kungörelse med tilläggsbestämmelser, avsedda att meddelas av Kungl. Maj:t

och reglera grunderna för ersättningens beräkning. Sistnämnda författningsförslag motsvarar kungörelsen nr 429/1939 angående ersättning för flyttningkostnad enligt civila och militära avlöningsreglementena. Mot denna uppdelning av författningsmaterialet är visserligen formellt icke något att erinra. Emellertid synes det av praktiska skäl önskvärt att undvika en uppdelning av bestämmelserna på skilda författningar. Jag förordar därför, att de bestämmelser, som grundas på riksdagens beslut, sammanföras med övriga bestämmelser i en gemensam författning. Dessförinnan bör utverkas riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att i enlighet med av riksdagen godkända grunder meddela bestämmelser av den förra gruppen.

I enlighet med de sakkunnigas förslag bör generell rätt till flyttning ersättning tillkomma vissa befattningshavargrupper lydande under civila och militära avlöningsreglementena och icke-ordinariereglementena samt manskapsavlöningsreglementet, detta jämväl vid omplacering mellan tjänster under olika reglementen. Vad angår frågorna om ersättning till befattningshavare med oreglerad avlöning och om ersättning vid omplacering mellan reglerad och oreglerad tjänst delar jag likaledes de sakkunnigas uppfattning, att dessa frågor lämpligen böra bero på Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall. Den i betänkandet berörda frågan om flyttning ersättning vid övergång från tjänst inom riksdagens verk till annan statlig befattning synes likaledes lämpligen kunna lösas på det sättet, att erhållandet av dylik ersättning göres beroende på Kungl. Maj:ts medgivande i det särskilda fallet.

Beträffande de anställningsformer, med vilka rätt till flyttning ersättning skall vara förenad, innebär de sakkunnigas förslag i främsta rummet den ändringen, att generell dylik rätt ej längre skall tillkomma extra eller tillfälliga befattningshavare, arvodestjänstemän eller arbetarpersonal i statens tjänst vid övergång till ordinarie eller extra ordinarie befattning. Denna inskränkning synes i princip befogad. På sätt de sakkunniga förutsatt och flera remissmyndigheter påyrkat, bör det emellertid vara Kungl. Maj:t obetaget att i detta avseende medgiva undantag från de allmänna bestämmelserna, där omständigheterna i särskilt flyttningsfall eller förhållandena inom viss förvaltningsgren göra detta motiverat. Remissmyndigheterna ha ifrågasatt ganska vidsträckta dylika undantag. En viss försiktighet härutinnan torde emellertid få iakttagas, om ej syftet med inskränkingen i den generella ersättningsrätten skall förfelas. Möjligt är, att det kan finnas lämpligt att vid eventuella undantagsmedgivanden begränsa ersättningen till att avse endast vissa kostnader, såsom rese- och fraktkostnader.

Vad angår det vid remissbehandlingen framställda förslaget om rätt till flyttning ersättning för innehavare av vissa arvodesbefattningar vid försvarsväsendet, anser jag mig icke böra förorda, att bestämmelser om sådan rätt meddelas. Icke heller i övrigt finner jag skäl förorda frågående av sakkunnigförslaget i fråga om de befattningshavargrupper, som böra äga rätt till flyttning ersättning.

I ärendet har väckts fråga om beredande av viss ersättning åt pensionerade befattningshavare vid marinen, tullverket samt lots- och fyrstaten vid flyttning från stationeringsplats, där de efter avskedstagandet ej kunna vara bosatta, samt åt efterlevande till befattningshavare under motsvarande förhållanden. För egen del anser jag allmänna bestämmelser i detta ämne icke böra meddelas. Jag är ej heller beredd att framlägga förslag om särskilt medgivande av dylik innebörd beträffande något av ifrågavarande förvaltningsområden.

De sakkunnigas förslag angående de flyttningsfall, i vilka ersättning må utgå, överensstämmer i sina grunddrag med de nuvarande bestämmelserna.

De i förslaget angivna huvudfallen äro dels sådan omplacering eller sådant bostadsbyte, som beslutats utan att befattningshavaren uttryckt önskan därom, dels befordran, varmed likställes förordnande eller kommendering å högre tjänst. Där fråga ej är om bostadsbyte inom stationerings- eller förläggningssorten, förutsättes, att flyttningsbeslutet innebär omplacering från en stationerings- eller förläggningssort till en annan.

Det av de sakkunniga föreslagna villkoret för rätt till flyttningsersättning vid omplacering eller bostadsbyte utan befordran, att flyttningsbeslutet skall ha tillkommit utan att befattningshavaren uttryckt önskan därom, innebär för militära beställningshavare en skärpning i förhållande till nuvarande bestämmelser, enligt vilka endast en formell ansökning av beställningshavaren utesluter rätten till flyttningsersättning. Å andra sidan ha de sakkunniga föreslagit den uppmjukning av villkorets tillämpning, att befattningshavare icke anses ha uttryckt önskan angående omplaceringen eller bostadsbytet allenast därigenom, att han på tillfrågan av förman eller överordnad samtyckt därtill eller inkommit med ansökan el. dyl. I båda hänseendena ha erinringar framställts i yttrandena. Jag anser emellertid de sakkunnigas förslag i denna del väl avvägt och tillstyrker således dess genomförande. En i ärendet berörd fråga om särskilda kontrollåtgärder i anslutning till bestämmelsernas tillämpning torde böra övervägas i samband med de närmare författningsbestämmelsernas utfärdande. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till särskilda förhållanden medgiva undantag från de allmänna reglerna i ämnet. Ett sådant undantag har åsyftats med det genom riksdagens skrivelse nr 331 år 1943 lämnade bemyndigandet för Kungl. Maj:t att besluta om flyttningsersättning till beställningshavare vid försvarsväsendet, vilken efter egen ansökning förflyttas i samband med nyuppsättning eller omorganisation av förband eller formation.

Med hänsyn till de erinringar, som framställts mot de sakkunnigas förslag till utformning av bestämmelsen om rätt till ersättning vid bostadsbyte, synes bestämmelsen, i närmare anslutning till vad som nu gäller, böra erhålla giltighet icke blott vid åläggande att till- eller frånträda tjänstebostad utan vid åläggande att byta bostad överhuvud taget. Vad angår ett av marinförvaltningen framställt förslag om medgivande av ersättning vid första tillträde av tjänstebostad, vare sig befattningshavaren uttryckt önskan om bostadsbytet eller icke, anser jag för min del, att allmänna föreskrifter i sådan riktning icke böra meddelas.

De sakkunniga ha föreslagit införande av närmare bestämmelser om vad som vid tillämpningen av reglerna om flyttningsersättning skall anses som befordran. Därmed skall enligt förslaget avses dels övergång till en befattning, för vilken lönen överstiger lönen i den tidigare befattningen, dels förordnande eller kommendering, som för befattningshavaren medför högre avlöning. Härvid likställas tillträde och frånträde av förordnandet eller kommenderingen. Därutöver innehåller förslaget vissa regler om hur den åsyftade jämförelsen beträffande »lönen» respektive »avlöningen» i de olika befattningarna skall göras. Att närmare bestämmelser i dessa ämnen meddelas synes påkallat för undanröjande av den osäkerhet, som nu gör sig gällande. Även beträffande de föreslagna bestämmelsernas innehåll kan jag i det väsentliga ansluta mig till sakkunnigförslaget. I fråga om vissa särskilda förmånens medräknande vid jämförelsen samt den lönegrad eller löneklass, som skall anses tillämplig vid vissa befattningar, synas jämkningar i sakkunnigförslaget kunna ifrågasättas i anslutning till erinringar i yttrandena. Jag förutsätter emellertid, att dessa detaljfrågor icke behöva underställas riksdagen utan kunna av Kungl. Maj:t upptagas till avgörande vid bestämmelsernas utfärdande.

Förutom i nu omförmälda huvudfall skall flyttningssättning enligt sakkunnigförslaget kunna beredas vid sådana aspirant- och elevkommenderingar m. m., som avses i 31 § sista stycket militära avlöningsreglementet. Såsom i det föregående berörts ha ifrågavarande bestämmelser ändrats vid 1943 års riksdag (skr. nr 331), samtidigt varmed bemyndigande lämnats Kungl. Maj:t att medgiva flyttningssättning vid kommendering till jämväl annan än i 31 § militära avlöningsreglementet avsedd utbildningskurs. De nya bestämmelserna synas böra anslutas till vad som sålunda numera gäller.

Jämte de föreslagna bestämmelserna om ovillkorlig rätt till flyttningssättning för vissa grupper av befattningshavare vid angivna flyttningsfall upptager sakkunnigförslaget bestämmelser om rätt för Kungl. Maj:t att pröva, i vad mån ersättning må i anledning av särskilda omständigheter utgå för kostnad dels för flyttning, som sådan befattningshavare företager i andra fall, dels för flyttning, som verkställes av annan innehavare av statlig anställning, så ock av annan på grund av dennes inträde i statens tjänst. I det föregående har jag berört olika fall, i vilka dylik befogenhet för Kungl. Maj:t är erforderlig. I övrigt må hänvisas till de sakkunnigas förut återgivna sammanfattande uttalande härom. Med biträdande av vad de sakkunniga förordat förutsätter jag, att Kungl. Maj:t skall äga den av de sakkunniga föreslagna befogenheten att medgiva undantag från de allmänna bestämmelserna i ämnet.

Vad beträffar grunderna för flyttningssättningens beräkning — vilka såsom förut anförts böra regleras av Kungl. Maj:t — anser jag icke skäl föreligga att påkalla riksdagens ställningstagande till frågan om de olika slag av kostnader som skola ersättas eller till principfrågan om ersättning skall utgå med lägre belopp vid flyttning i anledning av befordran än vid flyttning i andra fall. Dessa frågor torde få underställas Kungl. Maj:t, när grunderna för ersättningens beräkning i sin helhet upptagas till behandling efter riksdagens prövning av det föreliggande ärendet.

De sakkunnigas förslag om beredande av ersättning för vissa kostnader för flyttning, som inhiherats, föranleder ej annan erinran från min sida, än att ersättningen tills vidare bör göras beroende av Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall.

Jag tillstyrker vidare de sakkunnigas förslag om införande av bestämmelser om särskild preskriptionstid för krav på flyttningssättning med de jämkningar, att preskriptionstiden bör bestämmas till två år från den för omplaceringen eller bostadsbytet bestämda dagen med rätt för Kungl. Maj:t att på grund av särskilda omständigheter medgiva ersättning i fall då preskriptionstiden försuttits.

I likhet med vissa remissmyndigheter anser jag icke erforderligt, att en uttrycklig bestämmelse meddelas därom, att lämnande av oriktiga uppgifter anses som tjänstefel.

De nya bestämmelserna böra träda i kraft den 1 juli 1944. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga övergångsbestämmelser i den blivande gemensamma författningen.

I enlighet med vad i det föregående anförts förordar jag, att förslag till ändringar i civila och militära avlöningsreglementena samt manskapsavlöningsreglementet underställas riksdagen för godkännande samt att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag förordat meddela bestämmelser om rätt till flyttningssättning för befattningshavare i statens tjänst.

Kommunalt anställda lärare.

I folkskolans avlöningsreglemente den 30 juni 1942 (nr 619) äro bestämmelser om flyttningsersättning meddelade i 24 §, som har följande lydelse.

Förflyttas lärare med stöd av 9 § på grund av indragning av övertalig lärartjänst eller eljest utan egen ansökan eller därom uttryckt önskan, äger han uppbära *ersättning för flyttningskostnad* enligt de föreskrifter, som Kungl. Maj:t meddelar.

Beslut om sådan ersättning fattas av skolöverstyrelsen, som har att i ärendet inhämta yttrande av statskontoret.

Bestämmelserna avse endast ordinarie lärare. Andra lärare äga ej rätt till flyttningsersättning. Bestämmelser om flyttningsersättning vid befordran saknas.

Beträffande grunderna för beräkning av ersättning för flyttningskostnad gäller enligt särskilda tilläggsbestämmelser kungörelsen nr 429/1939 angående ersättning för flyttningskostnad enligt civila och militära avlöningsreglementena.

Enligt gällande bestämmelser utgår icke statsbidrag för förflyttning av lärare inom skoldistriktet. Kostnad för förflyttning till tjänst utom distriktet ersättes däremot av statsverket direkt till läraren.

I avlöningsreglementet för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1943 (nr 509) meddelas bestämmelser om flyttningsersättning vilka i huvudsak ansluta sig till de för folkskolan gällande. Enligt för innevarande redovisningsår gällande bestämmelser utgår statsbidrag med 78 procent av skolområdets kostnader för bl. a. flyttningsersättning.

Nomadlärare äro statliga befattningshavare. Enligt avlöningsreglementet för nomadlärare den 30 juni 1942 (nr 620) skall med smärre undantag folkskolans avlöningsreglemente i tillämpliga delar gälla för dessa lärare. Bestämmelsen i 24 § folkskolans avlöningsreglemente om flyttningsersättning gäller i följd härav även nomadlärarna.

De sakkunniga ha inledningsvis framhållit, att de fattat sitt uppdrag i fråga om de kommunalanställda lärarna såsom i väsentlig mån betingat av önskemålet att åvägabringa största möjliga likställighet med de statliga lärarna beträffande flyttningsersättning. Det framlagda förslaget avser de lärare, som äro inordnade under folkskolans avlöningsreglemente, avlöningsreglementet för de högre kommunala skolorna eller avlöningsreglementet för nomadlärare. Som allmän grundsats framhålla de sakkunniga, att författningsbestämmelserna för ifrågavarande lärare böra utformas efter de principer, som föreslagits för de statliga befattningshavarna, dock med avvikelser i vissa avseenden på grund av speciella förhållanden. Även i tekniskt hänseende ansluter sig förslaget i fråga om lärarna nära till förslaget angående statliga befattningshavare.

Beträffande frågan om flyttningsersättning vid befordran anföra de sakkunniga följande.

En närmare undersökning visar, att frågan för ordinarie lärare ej har stor betydelse. De fall, då befordran huvudsakligen skulle kunna ifrågakomma, äro vid övergång från småskollärary- till folkskollärarytjänst, men då småskollärare i regel icke hava sådan kompetens, att en dylik befordran kan ske, lärer här endast bliva fråga om undantagsfall. Av principiella skäl lära dock några erinringar mot ett medgivande av rätt till flyttningssersättning åt här avsedda lärare även vid befordran knappast kunna göras. De sakkunniga förorda därför, att bestämelse i sådant syfte meddelas.

Liksom för statens befattningshavare bör flyttningssersättning utgå även då befordran vinnas efter därom gjord ansökning.

Angående innebörden i förevarande avseende av begreppet befordran torde böra gälla vad de sakkunniga föreslagit för statens befattningshavare, d. v. s. att det avgörande är, om den flyttande efter omplaceringen erhåller ökad lön.

Enligt hithörande avlösningsreglementen kan folkskollärare med hänsyn till den årliga lästidens längd vinna uppflyttning till högre lönegrad och småskollärare vid omplacering till mindre folkskola erhålla löneklassuppflyttning. Därest vederbörande vid flyttning till annan tjänst erhåller högre lön av nu angiven orsak, bör dock befordran icke anses föreligga. För vinnande av enhetlighet torde lämpligen samtliga ordinarie folkskollärare i flyttningssersättningsavseende anses innehava tjänst i lönegrad LO 17, till vilken ordinarie nomadlärare vid byskola hänföres.

I likhet med vad som föreslagits för statens befattningshavare bör i fråga om rätt till flyttningssersättning med befordran likställas förordnande å högre tjänst. Om en tjänst skall anses högre eller ej avgöres — i enlighet med vad som gäller för de statliga befattningshavarna — med hänsyn tagen till samtliga avlösningsförmåner. Några undantag från denna regel, motsvarande dem, som gälla för sistnämnda befattningshavare, böra dock föreskrivas för åstadkommande av en rättvis beräkning och vinnande av förenkling.

De sakkunniga hava jämväl behandlat frågan, huruvida flyttningssersättning skall tillkomma extra ordinarie lärare, och därvid anfört bland annat följande.

Vid bedömande av föreliggande spörsmål torde till en början böra framhållas, att full överensstämmelse ej råder mellan de extra ordinarie statliga lärarnas och de motsvarande kommunala befattningshavarnas anställningsförhållanden. I motsats mot de förstnämnda, vilkas anställning får betraktas som tämligen fast, kunna de extra ordinarie folkskollärarna efter något års tjänstgöring ganska ofta stå utan någon sysselsättning eller få nöja sig med kortare vikariat. Rörande hithörande förhållanden få de sakkunniga hänvisa till 1941 års lärarlönesakkunnigas betänkande med förslag till folkskolans avlösningsreglemente m. m.

Olikheten mellan extra ordinarie anställning inom den statliga och inom den ifrågavarande kommunala lärarkåren torde likväl icke vara av den art, att därav bör föranledas en mindre omfattande flyttningssersättningsrätt för de extra ordinarie folkskollärarna vid befordran än för motsvarande statliga befattningshavare. Utvecklingen har också gått i riktning mot allt större likformighet ifråga om avlösningsförhållandena för dessa båda kategorier. De sakkunniga hava därför — ehuru med någon tvekan — ansett sig kunna föreslå att rätt till flyttningssersättning beredes extra ordinarie lärare vid befordran.

De sakkunniga förutsätta, att kostnaderna för flyttningssersättning vid folkskolorna skola utgå av statsmedel.

De för folkskoleväsendet föreslagna bestämmelserna äro avsedda att er- hålla tillämpning även vid nomadskoleväsendet.

Med avseende å högre kommunala skolor ha de sakkunniga — med bi- trädande av uttalade önskemål från vissa personalorganisationer — av princi- piella skäl och för vinnande av likformighet tillstyrkt, att rätt till flyttning- sersättning medgives vid befordran och utsträckes även till extra ordinarie be- fattningshavare, som befordras till ordinarie eller högre extra ordinarie tjänst. Med befordran bör enligt betänkandet likställas förordnande å högre befattning.

Under hänvisning till pågående utredning om statsbidragsbestämmelserna för de högre kommunala skolorna ha de sakkunniga lämnat å sido frågan i vad mån kostnaderna för flyttningstersättning vid dessa skolor böra gäldas av kommunala medel eller av statsmedel.

Departementschefen har i denna del anfört följande.

De sakkunnigas förslag i fråga om flyttningstersättning för kommunalan- ställda lärare innebär i främsta rummet en utsträckning av ersättningsrätten att gälla icke blott vid tvångsflyttning av ordinarie lärare utan även vid befordran av ordinarie eller extra ordinarie lärare. Frågan härom har sin största betydelse vid folkskoleväsendet, varmed nomadskoleväsendet är att likställa. Inom folkskoleväsendet är det huvudsakligen de extra ordinarie lärarna som beröras av förslaget.

Som motiv för utsträckning av ersättningsrätten för lärare vid folkskole- väsendet har åberopats önskvärdheten av likställdhet med statliga befatt- ningshavare. Gentemot detta har emellertid framhållits, att de extra ordina- rie folkskollärarnas anställningsförhållanden icke kunna anses jämförliga med de extra ordinarie statstjänstemännens. Erinringar ha även riktats mot att staten skulle påtaga sig de ytterligare kostnader, som bleve en följd av ändringen. Det har därvid anmärkts, att staten endast i ringa mån har in- flytande på de befordringar, som skulle föranleda flyttningstersättning. Jäm- väl har berörts frågan om kommunernas deltagande i kostnaderna för den utsträckta förmånen.

För egen del har jag icke kunnat undgå att fästa övervägande vikt vid in- vändningarna mot en utsträckning av ersättningsrätten. Att staten i så stor utsträckning som skett påtagit sig kostnaderna för statsanställdas flyttning vid omplaceringar, har väsentligen sin grund i det förut berörda statsintres- set av ett lämpligt urval i befodringsärenden. En viss likformighet inom statsförvaltningen har därvid ansetts rimlig, oavsett att urvalsintresset är mindre inom en del statliga verksamhetsområden. I betraktande av rekry- teringsförhållandena kan urvalsintresset knappast motivera en utvidgad er- sättningsrätt vid folkskoleväsendet. Att det oaktat för likformighetens skull åsamka det allmänna kostnader för de statliga ersättningsgrundernas ut- sträckning jämväl till detta område synes föga motiverat.

Ej heller beträffande de högre kommunala skolorna — för vilka frågans praktiska betydelse torde vara ringa — anser jag, att likformighetsprincipen innefattar tillräckligt skäl för den ifrågasatta utsträckningen av de statliga ersättningsgrunderna.

På grund härav kan jag icke tillstyrka den nu berörda utvidgningen av rätten till flyttningstersättning vid det kommunala skolväsendet. Under så- dana omständigheter anser jag icke skäl föreligga att överhuvud ändra be- stämmelserna om flyttningstersättning i de kommunala skolornas avlönings- reglementen.

Utskottet.

I civila och militära avlöningsreglementena, motsvarande icke-ordinarie-reglementen ävensom i manskapsavlöningsreglementet äro bestämmelser meddelade om vilka befattningshavare, som äga rätt till flyttningsersättning, och om de flyttningsfall, i vilka sådan ersättning skall utgå. Kungl. Maj:ts förslag avser att bryta ut dessa bestämmelser ur reglementena och, med vissa ändringar, i en författning sammanföra dem med bestämmelser om grunderna för ersättningens beräkande. Föreskrifter i sistnämnda ämne ha hittills icke ansetts kräva riksdagens medverkan, och någon ändring härutinnan är icke avsedd att genomföras. På grund härav ha endast de erforderliga ändringarna i civila och militära avlöningsreglementena samt manskapsavlöningsreglementet ävensom de till den nya författningen från nämnda reglementen och icke-ordinariereglementena överflyttade bestämmelserna underställts riksdagens prövning.

Utskottet har funnit praktiska skäl tala för den av Kungl. Maj:t föreslagna ordningen för meddelande av bestämmelser om flyttningsersättning. För en framtida ändring av ifrågavarande bestämmelser kommer riksdagens medverkan enligt denna ordning att krävas, förutom i samma utsträckning som hittills, även till den del bestämmelserna motsvara föreskrifter, vilka nu återfinnas i civila och militära icke-ordinariereglementena. Utskottet har med hänsyn härtill funnit sig kunna tillstyrka ovan berörda ändringar i civila och militära avlöningsreglementena samt manskapsavlöningsreglementet.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att generell rätt till flyttningsersättning ej längre skall tillkomma extra eller tillfälliga befattningshavare, arvodestjänstemän eller arbetarpersonal i statens tjänst vid övergång till ordinarie eller extra ordinarie befattning. Det förutsättes dock, att Kungl. Maj:t skall i detta avseende äga medgiva undantag, där omständigheterna i särskilt flyttningsfall eller förhållandena inom viss förvaltningsgren göra detta motiverat. Beträffande dessa undantag har departementschefen framhållit, att en viss försiktighet emellertid torde få iakttagas, om ej syftet med inskränkningen i den generella ersättningsrätten skall förfelas.

Utskottet vill icke förneka, att den generella rätten till flyttningsersättning i berörda fall av besparingshänsyn bör kunna inskränkas i vad gäller befattningshavare, som förut endast en kortare tid innehaft statsanställning. Svårigheter föreligga dock att finna en allmän bestämmelse av dylik innebörd, som ger tillfredsställande resultat inom alla de områden av statsförvaltningen, där den är avsedd att tillämpas. I anledning härav torde den av Kungl. Maj:t föreslagna inskränkningen i förhållande till vad som nu gäller böra godtagas under förutsättning att vissa ganska vidsträckta undantag medgivnas. Utskottet syftar här på befattningshavare, vilkas anställning icke är avsedd att vara tillfällig och ej heller att enligt normal befordringsgång meritera till extra ordinarie eller ordinarie tjänst. I sådana fall — och detta gäller i främsta rum-

met stora grupper pensionsberättigade kollektivavtalsanställda arbetare — synes den nuvarande rätten till flyttningsersättning böra bibehållas. Ett undantagande av arbetarpersonalen från rätten till flyttningsersättning vid befordran till extra ordinarie eller ordinarie tjänst skulle te sig särskilt olämpligt därest — såsom för vissa grupper är fallet — rätt till flyttningsersättning på grund av kollektivavtalet är förenad med den tjänst, från vilken sådan befordran kan äga rum. Vid här ifrågavarande undantagsmedgivanden synas ersättningsgrunderna böra vara desamma som för den extra ordinarie och ordinarie personalen.

Genom vad sålunda anförts har utskottet besvarat motionen II: 443 i vad densamma avser rätt till flyttningsersättning till ovan berörda personalkategorier. Vidkommande motionsyrkandet i övrigt anser utskottet i likhet med Kungl. Maj:t allmänna bestämmelser icke böra meddelas om viss ersättning åt pensionerade befattningshavare vid flyttning från stationeringsplats, där de efter avskedstagandet ej kunna vara bosatta. Utskottet förutsätter dock, att frågan om medgivande av dylik innebörd blir föremål för omprövning i varje särskilt fall.

Kommunalt anställda lärare äga enligt gällande bestämmelser icke rätt till ersättning för flyttningskostnad, när flyttningen beror på befordran eller eljest äger rum efter egen ansökan. Härutinnan föreslås i propositionen icke ändring. Däremot har i de likalydande motionerna I: 274 och II: 449 föreslagits, att rätt till flyttningsersättning skall tillkomma ifrågavarande lärare i samma utsträckning och efter samma grunder som gälla för statliga befattningshavare.

Att staten i så stor utsträckning som skett påtagit sig kostnaderna för statsanställdas flyttning vid omplaceringar har, såsom departementschefen framhållit, väsentligen sin grund i statsintresset av ett lämpligt urval i befordringsärenden. Det ligger nämligen i allmänhet i statens intresse, att en tjänsteman icke på grund av de med en flyttning förenade utgifterna skall underlåta att söka tjänst, för vilken han är väl meriterad. En viss likformighet inom statsförvaltningen har ansetts rimlig, oavsett att urvalsintresset är mindre inom en del statliga verksamhetsområden. Vad angår folkskoleväsendet har urvalsintresset med hänsyn till rekryteringsförhållandena ansetts knappast motivera en utvidgad ersättningsrätt. Att det oaktat för likformighetens skull åsamka det allmänna kostnader för de statliga ersättningsgrundernas utsträckning har synts departementschefen föga motiverat. Ej heller beträffande de högre kommunala skolorna — för vilka frågans praktiska betydelse torde vara ringa — har departementschefen ansett, att likformighetsprincipen innefattar tillräckligt skäl för en utsträckning av de statliga ersättningsgrunderna.

Ehuru utvecklingen gått i riktning mot allt större likhet i fråga om avlöningsförhållandena för de kommunalanställda lärarna och motsvarande statliga befattningshavare har utskottet likväl icke kunnat undgå finna, att departementschefen anförut beaktansvärda skäl för ett bibehållande av den nuvarande skillnaden dem emellan beträffande rätten till flyttningsersätt-

ning. Utskottet har med hänsyn härtill icke ansett sig böra tillstyrka bifall till motionerna.

I övrigt har utskottet ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

a) godkänna vid propositionen nr 85 fogade förslag till kungörelser om ändrad lydelse av 24 § civila avlöningsreglementet, 31 § militära avlöningsreglementet samt 26 § 4 mom. manskapsavlöningsreglementet,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig enlighet med vad utskottet förordat meddela bestämmelser om rätt till flyttningersättning för befattningshavare i statens tjänst,

II. att motionen II: 443 må anses besvarad genom vad utskottet anförde,

III. att de likalydande motionerna I: 274 och II: 449 ej må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 19 maj 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Joh. Nilsson* i Malmö, *Bäckström*, *Bäcklund*, *Heiding*, *Carlström*, *Boman*, *von Heland*, *Gustaf Iwar Anderson*, *Berling*, *Johan Eric Ericson* och *Sundberg*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist*, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Danielsson*, *Ward*, *Persson* i Tidaholm, *Andersson* i Malmö, *Mårtensson*, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Staxäng* och *Lundberg* i Hälsingborg.
